

УДК 343.973
DOI: 10.31733/2078-3566-2019-3-184-189

Сазонов В. В.©
кандидат юридичних наук
(Харківський національний
університет внутрішніх справ)

ПОНЯТТЯ ТА СИСТЕМА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Надано опис та пояснення кримінологічному змісту й системі економічної безпеки держави. У вузькому розумінні вона визначена як стан захищеності економічної систем та її інститутів від дії кримінальних і криміногенних факторів. У широкому – як частина національної безпеки, що відображає прийнятний у конкретних історичних умовах рівень враженості економіки злочинністю, а також допустимий ступінь економіко-кримінального впливу на політику, право, культуру, довкілля. Система економічної безпеки включає дві мережеві зони: внутрішню і зовнішню.

Ключові слова: економічна безпека, злочинність, криміногенні фактори, глобалізація, агресія, олігархія.

Постановка проблеми. Економічна безпека – одна з визначальних складових державотворчого процесу в умовах глобалізованого світу. Закономірності конвергенції та інтеграції економічних систем окремих держав, їх груп є об'єктивними та немінучими, а надто з початком інтенсивної діджиталізації транскордонного капіталообігу, формування та зміцнення глобальних платіжних систем, проникнення взаємних кредитних зобов'язань до найглибших підвалів міждержавних, міжнародних відносин. У подібній ситуації цілком правомірно ставити питання про деяке розмивання такої категорії як державний суверенітет, про актуалізацію пов'язаних з цим ризиків збереження керованості державою у спектрі пріоритетів національної безпеки, особливо тоді, коли інструменти економічного впливу доповнюють арсенал проявів недружнього, агресивного впливу з боку як зовнішньополітичних, так і внутрішньополітичних (олігархату) агентів. Тому постає завдання розробки стратегічних, проектних засад забезпечення економічної безпеки. При цьому, зважаючи на те, що найбільші загрози цій безпеці формуються в орбіті кримінальних практик, кримінологічний вимір її осмислення набуває виняткового значення.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Різні аспекти сутності та забезпечення економічної безпеки неодноразово ставали предметом низки досліджень О. М. Бандурки, Н. О. Гурової, Г. Ю. Дарнопих, О. О. Дудорова, О. Г. Кальмана, О. М. Литвинова, Ю. В. Орлова, В. М. Поповича, В. П. Халіна, І. О. Христюк та інших вчених. Визнаючи їх безперечний внесок у розвиток міждисциплінарних доктринальних засад розуміння феномена економічної безпеки, маємо визнати і те, що й досі таким дослідженням бракувало суто кримінологічної специфікації, адекватної запитах відповідного міждисциплінарного дискурсу та практики протидії злочинності, що відтворюється у спектрі загроз економічній безпеці.

Мета статті полягає у наданні наукового опису і пояснення кримінологічного поняття та системи економічної безпеки держави.

Виклад основного матеріалу. Прийнято вважати, що вперше термін «економічна безпека» виник у часи Великої Депресії в США в 1930-х роках ХХ ст. Пізніше цей термін почав використовуватися як наслідок військової незалежності держави. 1970-ті роки ХХ ст. охарактеризувались переходом до концепції, в якій економічна безпека стає результатом самостійності держави і незалежності від домінуючих економік інших країн [1, с. 16]. На сьогоднішній день вчені-економісти по-різному тлумачать вказану категорію, зводячи різні її сутнісні характеристики до розряду понятійно-визначальних.

Так, наприклад, В. О. Тамбовцев під економічною безпекою розуміє сукупність

властивостей стану її виробничої підсистеми [2, с. 47]. В. К. Рубанов визначає економічну безпеку як здатність національної економіки забезпечити стабільність внутрішнього ринку [3, с. 37]. На думку Г. А. Пастернак-Таранушенка, економічна безпека є станом держави, за якого вона забезпечена можливістю створення, розвитку умов для плідного життя її населення, перспективного розвитку в майбутньому та в зростанні добробуту її мешканців [4, с. 32]. Як можна бачити, дефініціям кожного з трьох дослідників властива певна односторонність, акцентування уваги чи то виключно на виробничому секторі, чи то не на змісті самої безпеки, а на різних факторах її забезпечення.

До певної міри усуває ці недоліки позиція Я. А. Жаліло, який під економічною безпекою пропонує розуміти здатність національної економіки до розширеного самовідтворення з метою задоволення на визначеному рівні потреб власного населення і держави, протистояння дестабілізуючій дії чинників, що створюють загрозу нормальному розвитку країни, забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання» [5, с. 54]. Водночас навряд чи в принципі можливо розглядати здатність як семантичний еквівалент опису змісту стану безпеки будь-чого. Крім того, надто розширюються межі економічної безпеки, коли до неї включаються механізми протидії загрозам «нормального розвитку країни» без вказівки на їх природу, характер.

О. К. Малогін небезпідставно стверджує, що як оптимальний може розглядатися підхід, що буде відображати економічну безпеку з точки зору уникнення можливих економічних загроз для країни і захисту інтересів держави на всіх рівнях [1, с. 17]. Цієї точки зору дотримується і Л. І. Абалкін, який вважає, що економічна безпека обумовлена сукупністю умов, що захищають економіку від загроз [6, с. 8]. З цієї самої позиції пропонує розглядати економічну безпеку А. П. Градов [7, с. 149]. При цьому практично не викликає дискусій та обставина, що економічна безпека є складовою національної безпеки.

Дотримуючись такої логіки розуміння поняття «економічна безпека», слід вказати на те, що предмет нашого дослідження диктує необхідність його кримінологічної специфікації, визначення змісту і системних параметрів у фокусі предмета та задач кримінологічної науки. Пізнавальний запит на таку специфікацію зумовлений предметною зоною відповідальності кримінологічної доктрини за протидію злочинності, окремий сегмент якої (а також її детермінаційний комплекс) поширює свій деструктивний вплив і на економічну безпеку держави, послаблюючи її. Щодо економічної теорії – цей сегмент економічної безпеки є екзофеноменом та не розглядається нею, хоча і при структурно-функціональному аналізі фіксуються «сліди» його присутності. Виявлення ж його, науковий опис і пояснення – задача виключно кримінологічного наукового споглядання.

Зауважимо, що оскільки йдеться про гносеологічний синтез економіко-кримінологічних знань крізь призму безпекового підходу, ми не можемо оминати увагою співвідношення економічної та кримінологічної безпеки, аналіз їх симбіотичних, системно-дифузних характеристик. Водночас необхідно визначитись і зі змістом базової категорії «кримінологічна безпека». Щодо останньої в науці не склалося єдиного погляду.

Так, наприклад, під нею розуміють: а) стан захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, своєчасне виявлення, запобігання і припинення реальних та потенційних кримінальних загроз; б) здатність держави і суспільства активно протистояти посяганням злочинних співтовариств та окремих злочинців на життєво важливі інтереси громадян, держави і суспільства та нейтралізувати загрози, що надходять від них; в) діяльність особи, суспільства, держави, світового співтовариства щодо виявлення, запобігання, послаблення, усунення та відвернення кримінальних небезпек, загроз та ризиків; в) багаторівнева, динамічна система, яка відображає стан рівноваги між криміногенними загрозами різним параметрам належного функціонування соціуму та існуючими засобами їх нейтралізації [8, с. 92].

Вказані визначення репрезентують різні аспекти кримінологічної безпеки, що підкреслює багатомірність її феномена, здатність його міжсистемної дифузії. У цьому контексті заслуговує на увагу твердження Д. М. Прокоф'євої-Янчиленко, згідно з яким кримінологічна безпека є самостійною складовою національної безпеки, яка має інтегративний характер та може вважатися підструктурою правової безпеки, забезпечення якої слугує запорукою забезпечення безпеки в інших сферах і напрямках життєдіяльності суспільства, тобто національної безпеки в цілому [9, с. 396]. Дійсно, кримінологічна безпека є функціонально зв'язуючим елементом міжсистемної інтеграції концепту «національна безпека», адже немає жодної його (концепту) складової, яка б не зазнавала кримінального впливу. Саме тому кримінологічний вимір безпекового простору присут-

ній у кожному із його секторів (видів), у тому числі й економічному, але жодним з них не охоплюється, не обмежується.

Таким чином, формується багатомірна модель економіко-кримінологічної безпеки – результат часткової структурно-функціональної інтеграції секторів економічної та кримінологічної безпеки. Така інтеграція дає можливість запропонувати вузьке та широке кримінологічне бачення досліджуваної категорії.

У вузькому кримінологічному розумінні економічна безпека – це стан захищеності економічної системи та її інститутів від дії кримінальних і криміногенних факторів (загроз). У широкому кримінологічному розумінні економічна безпека – це частина національної безпеки, що відображає прийнятний у конкретних історичних умовах рівень враженості економіки злочинністю, а також допустимий ступінь економіко-кримінального впливу на політику, право, культуру, довкілля. Це визначення, ясна річ, не є бездоганним з точки зору економічної теорії, однак цілком прийнятним, на нашу думку, для забезпечення саме кримінологічної складової економічної безпеки. Неважко при цьому помітити, що в ньому (у визначенні) використовуються оціночні категорії: прийнятність, допустимість. Ми свідомо їх вмонтували в дискурс цього дослідження з метою позначення мінливості, гнучкості, адаптивності самого феномена «економічна безпека», його контекстуальності та принципової неможливості задати й забезпечити стійкі параметри протягом умовно тривалого часу, на відносно довгу перспективу.

Усвідомлення того, що економічна безпека є невід'ємною частиною національної безпеки України, виводить і на розуміння її дуалістичної природи з позиції об'єкта кримінологічного аналізу та забезпечення. Йдеться про те, що економічна безпека, будучи умовним станом суспільних відносин, за якого дотримується прийнятний у конкретних історико-політичних умовах баланс кримінально-криміногенних ризиків та функціональності системи протидії злочинності, одночасно виступає і як об'єкт захисту, і як джерело небезпек.

Перший з позначених ракурс теоретичного кримінологічного споглядання виявляє цілком прогнозовану та загалом присутню в науковому дискурсі проблему умовно зовнішньої, «периметральної» незалежності національної економіки, забезпечення її макроекономічної стабільності й зростання від кримінальних екзозагроз. При цьому сама злочинність, спрямована на дисфункцію економічної системи, її інститутів постає епіфеноменом, адже спектр її проявів і детермінаційний комплекс настільки широкий, що локалізації його соціального впливу не обмежуються виключно економікою, а поширюються далеко за її межі, охоплюючи політику, культуру, інші сектори гомосфери. Тому й у кримінології не прийнято виокремлювати подібні предмети дослідницької та практико-перетворювальної уваги як гносеологічно автономні одиниці. Водночас життя демонструє хибність такого підходу; відсутність пізнавальної спеціалізації за цим напрямом не дозволяє цілеспрямовано, узгоджено, сфокусовано протидіяти таким екзозагрозам. Тож зовнішній злочинний вплив на економічну систему держави має трансформуватися у предметі дослідження із епіфеномена на екзофеномен, за осмислення якого відповідає міждисциплінарний філософсько-кримінологічний, політекономічний розум.

Другий ракурс аналізу, будучи суто кримінологічно-феноменологічним, забезпечує розуміння національної економіки (в тому числі і перш за все – тіньової) як джерела кримінальних та криміногенних загроз для суспільства. Економіко-кримінальні практики, що розгортаються, відтворюються в усіх без винятку секторах економіки (від надрокористування, сільського господарства до зовнішньоекономічної діяльності), на інституціональному рівні визначають тенденції до олігархічної архаїзації політикуму, функціонально викривляють, а часто й просто симулюють його функції. Затерта теза про те, що концентрованим виразом економіка в чергове змушує нас по-новому поглянути на цей трюїзм з позиції осмислення детермінації політичної злочинності.

Генеральні риси останньої у системно-структурному вимірі у найбільш загальних контурах репрезентують модель відносин між так званою «глибинною» (*deep state*) та «публічною» (номінальною, символічно-декларативно-апаратною) державою. «Глибинна» держава – категорія, що використовується у політологічному дискурсі з початку другого десятиліття ХХІ ст. на позначення неформальних, але реальних, непублічних центрів прийняття найбільш значущих для держави рішень як економічного, так і неекономічного (політичного (зовнішньо- та внутрішньополітичного), гуманітарного, правового тощо) штибу. Певна річ, вітчизняна теорія держави і права не оперує такою категорією. Однак це підкреслює не стільки наукову неспроможність останньої, скільки

інертність правничої доктрини, яка в тому числі (і передусім) зумовлюється ригідністю мислення її номінативних адміністраторів, які не бажають (не спроможні) уловлювати евристичний імпульс інших галузей знання, реагувати на них властивими юридичній науці методами.

Персональний склад «глибинної» держави визначається найбільш впливовими фінансово-промисловими акторами, олігархатом. Окрім безпосереднього впливу на провідних суб'єктів публічної політики в особі політичних партій, їх лідерів, вони визначають й інформаційний порядок денний через мережу власних медіа-холдингів. Таким чином, відбувається вихід на найбільш широку базу національно-безпекових параметрів, які охоплюють і безпосередньо політичні процеси й фактори, і інформаційні, і культурно-психологічні. Цілком очевидно, що такий вихід містить у собі низку криміногенних ризиків, адже передбачає корпоратизацію політичної системи, використання форм і інструментів «публічної» держави у приватно-корпоративних цілях максимізації прибутку, нехтуючи національними інтересами. При цьому криміногенністю характеризується як консолідований олігархічний вплив, так і неконсолідований, коли в середовищі олігархату порушується консенсус. У першому випадку – перманентна кримінальна експлуатація національної економіки, політики й правова (легістська) симуляція. У другому – соціальні потрясіння через актуалізацію складників фронтірності суспільства, нарощування психологічно-групової дезінтеграції. У цих умовах відбувається колосальне послаблення функціоналу «публічної» держави з пропорційним зростанням колективної віктимності народу України, зокрема щодо ризиків поширення злочинів – сепарації, агресії (у розумінні розв'язування агресивної війни проти нашої держави).

Таким чином, кримінологічна система економічної безпеки держави включає дві зони формування, моніторингу загроз і їх нейтралізації: *зовнішню* та *внутрішню*. Зовнішня зона фіксує експансіоністсько-підривно діяльність зовнішніх агентів впливу, яка, як правило, розгортається у руслі та механізмах гібридних війн, часто не може бути зафіксована в елементах юридичних складів злочинів за національним законодавством. При тому спостерігається або дискримінація в економічних відносинах за критеріями внутрішнього політичного режиму чи окремих акцій політичного характеру, або намагання посилити економічну залежність однієї держави від іншої як фактор безструктурного впливу на внутрішню та зовнішню політику.

Внутрішня зона кримінологічної системи економічної безпеки охоплює два сегменти: 1) *ендокримінальний*, тобто такий, в якому здійснюється моніторинг та блокування загроз кримінальної експлуатації економіки внутрішньодержавної етіології. Національна економіка тут постає об'єктом кримінального впливу з боку її ж суб'єктів, який виражається у корупційних злочинах, кримінальному ухиленні від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, фінансовому шахрайстві, рейдерстві тощо. Це – сектор детінізації, декриміналізації (у кримінологічному розумінні) економіки; 2) *екзокримінальний* (кримінально-криміногенний), функціональність якого виражається через інфільтрацію економіко-кримінальних ризиків, їх локалізацію та елімінацію. Основна задача – мінімізувати економіко-кримінальний вплив на політику (а через неї – й правову систему, державний апарат, соціокультурну сферу), довікля. Як базовий елемент змістовно-предметного компонента екзокримінального сегмента кримінологічної системи економічної безпеки держави може розглядатися кримінологічна модель державно-приватного партнерства, запропонована Ю. В. Орловим у його докторській дисертації [10, с. 379–386].

Окремо зауважимо, що ми свідомо використовуємо термін «зона» на позначення відповідної частини економічної безпеки, що пояснюється мережевим, чітко неструктурованим характером організації соціетального простору. У той же час слід наголосити і на тому, що таке зонування кримінологічного сектора економічної безпеки є умовним, а сама диференціація покликана забезпечити належну специфікацію заходів кримінологічного забезпечення економічної безпеки держави у відповідних зонах.

Також деякі уточнення слід зробити й щодо розуміння змісту внутрішньої зони вказаної системи. Справа в тому, що, на відміну від національної безпеки, яка є феноменом умовно-локального, суверенно-державного значення (хоча й з колективними інструментами забезпечення), національна економіка в принципі такою бути не може. Сформовані загальносвітові тенденції глобалізації в політиці й економіці, їх регіональні та національні (внутрішньодержавні) проєкції практично повністю виключають можливість розглядати економіку певної держави, а також і її економічну безпеку як самодо-

статню, замкнену систему. Тому маємо визнати принципову функціональну обмеженість національних урядів у сфері забезпечення економічної безпеки власних країн. Остання рішуче не мислима (принаймні для країн, «що розвиваються», а по факту – країн «третього світу») поза колективно-безпековим контекстом. Хочемо ми того чи ні, але слід усвідомлювати те, що економічна безпека України не знаходиться у повному обсязі у руках публічної адміністрації, державної влади. Економічна безпека – метадержавний, наддержавний феномен глобалізованого світу епохи постмодерну. Як слушно підкреслює У. Бек, сучасні засоби примусу держав до певної лінії поведінки, зовнішньої та внутрішньої політичної стратегії – не загроза *вторгнення*, а загроза *невторгнення* інвесторів або загроза їхнього виходу з країни. Гірше за окупацію мультинаціональними компаніями може бути лише одне – *неокупація* ними [11, с. 97].

У зв'язку з цим необхідно звернути увагу на два методологічно важливі моменти. *По-перше*, функціональний вихід феномена економічної безпеки за структурні межі власне національної економіки є прямим наслідком того, що центр реальної економічної влади піддався глобалізаційній дифузії. Це жодною мірою не означає відсутність впливовості на макроекономічні показники, їх стабільність національних суб'єктів великого бізнесу. Ба більше: цей вплив – очевидний, в українських реаліях – доповнений широкою панорамою політичного ландшафту, а сама економіка є чинником та змістом реальної політики. Натомість мова йде про значну видозміну лінійних функцій національної економіки, її функціональне підкорення мережевим (ризомним) структурам наднаціонального (транснаціонального) штибу. Простір внутрішньодержавної економічної чарунки значно звузився, хоча й зберігає істотний вплив на параметри економічної безпеки, національну безпеку загалом.

По-друге, оскільки економічна безпека держави є складовою системи більш високого рівня організації мережевого типу, остільки ж вона має мислитися саме у категоріях діалектичного співвідношення частини й цілого. Тож і складові та діяльність щодо забезпечення економічної безпеки окремої держави мають починатися саме з безпеки політекономічних підсистем наддержавного рівня локалізації: регіонального та/або колективного, альянсового у геополітичному контексті. Логіка проста: ціле може бути розкладене на частини, але з частин ціле (цілісність) не формується. Таким чином, у широкому значенні економічна безпека держави має мислитись також і як складова колективної економічної безпеки групи держав – стратегічних політико-економічних партнерів України.

Висновки. Підсумовуючи, зауважимо, що економічна безпека – багатовимірний феномен, який принципово не може бути зведений до його суто економічного чи догматично-юридичного розуміння. Він – не фронтірний, дискретний, а дифузний, інституційно синтетичний. Тому й стратегії її забезпечення мають виходити саме з такого синтетичного розуміння, яке, з огляду на предметну зону та методологію кримінологічної науки, мають виходити, відповідно, з кримінологічного її осмислення. У зв'язку з цим запропоновано вузьке та широке кримінологічне бачення економічної безпеки. Відповідно до першого – це стан захищеності економічної системи та її інститутів від дії кримінальних і криміногенних факторів (загроз). Згідно з другим – це частина національної та колективної (міждержавної) безпеки, що відображає прийнятний у конкретних історичних умовах рівень враженості економіки злочинністю, а також допустимий ступінь економіко-кримінального впливу на політику, право, культуру, довкілля. Система економічної безпеки включає дві мережеві зони: внутрішню і зовнішню.

Водночас запропоноване бачення кримінологічної системи економічної безпеки не є вичерпним та передбачає необхідність застосування інших підходів до структурування системоутворюючих факторів. Йдеться, зокрема, про виділення цілей, об'єктів, інституціональних засад забезпечення безпеки тощо. Саме ці елементи мають віднайти свою розробку у подальших дослідженнях.

Бібліографічні посилання

1. Економічна безпека України: монографія / Т. Є. Воронкова, І. М. Грищенко, М. П. Денисенко, О. К. Малютін, Т. М. Янковець та ін.; за ред. В. Г. Федоренка, І. М. Грищенка, Т. Є. Воронкової. Київ: ТОВ «ДКС центр», 2017. 462 с.
2. Тамбовцев В. А. Объект экономической безопасности России. *Вопросы экономики*. 1994. № 12. С. 45–54.
3. Рубанов В. К. Безопасность – лозунги, теория и политическая практика. *Российский экономический журнал*. 1991. № 17. С. 31–41.

4. Пастернак-Таранушенко Г. А. Економічна безпека держави. Методологія забезпечення: монографія. Київ: Київський економічний інститут менеджменту, 2003. 320 с.
5. Жаліло Я. А. Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика: монографія. Київ: НІСД, 2003. 368 с.
6. Абалкин Л. И. Экономическая безопасность России: угрозы и их отражение. *Вопросы экономики*. 1994. № 12. С. 4–13.
7. Градов А. П. Национальная экономика. 2-е изд. СПб.: Питер, 2005. 240 с.
8. Ішук О. В. Безпека кримінологічна. *Українська кримінологічна енциклопедія* / за заг. ред. В. В. Чернєя, В. В. Сокурєнка; упоряд. О. М. Джу́жа, О. М. Литвинов. Харків – Київ: Харк. нац. ун-т внутр. справ; Нац. акад. внутр. справ, Кримін. асоц. України, Золота миля, 2017. С. 92.
9. Прокоф'єва-Янчиленко Д. М. Кримінологічна безпека як інтегративна складова національної безпеки України. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2014. Т. 14. С. 395–401.
10. Орлов Ю. В. Політико-кримінологічна теорія протидії злочинності: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.08. Харків: ХНУВС, 2016. 477 с.
11. Бек У. Влада і контрвлада у добу глобалізації. *Нова світова політична економія* / пер. з нім. О. С. Юдіна. Київ: Ніка-Центр, 2011. 407 с.

Надійшла до редакції 20.06.2019

References

1. Ekonomichna bezpeka Ukrainy [Economic security of Ukraine] (2017): monohrafiya / T.YE. Voronkova, I.M. Hryshchenko, M.P. Denysenko, O.K. Malyutin, T.M. Yankovets' ta in.; za red. V.H. Fedorenka ta in. Kyiv: TOV «DKS tsent» [in Ukr.].
2. Tambovtsev, V.A. (1994) Ob'ekt ékonomycheskoy bezopasnosti Rossyy [The object of economic security of Russia]. *Voprosy ékonomyyky*, 12, 45–54 [in Rus.].
3. Rubanov, V.K. (1991) Bezopasnost' – lozunhy, teoryya y polytycheskaya praktyka [Security – slogans, theory and political practice]. *Rosyyyskyy ékonomycheskyy zhurnal*, 17, 31-41 [in Rus.].
4. Pasternak-Taranushenko, H.A. (2003) Ekonomichna bezpeka derzhavy. Metodolohiya zabezpechennya [Economic security of the state. Provisioning methodology]: monohrafiya. Kyiv: Kyiv's'kyu ekonomichnyy instytut menedzhmentu [in Ukr.].
5. Zhalilo, YA.A. (2003) Ekonomichna stratehiya derzhavy: teoriya, metodolohiya, praktyka [Economic strategy of the state: theory, methodology, practice]: monohrafiya. Kyiv: NISD [in Ukr.].
6. Abalkyn, L.Y. (1994) Ékonomycheskaya bezopasnost' Rossyy: uhrozy y ykh otrazhenye [Russia's economic security: threats and their reflection]. *Voprosy ékonomyyky*, 12, 4-13 [in Rus.].
7. Gradov, A.P. (2005) Natsyonal'naya ékonomyyka [National economy]. 2-e yzd. SPb.: Pyter [in Rus.].
8. Ishchuk, O.V. (2017) Bezpeka kryminolohichna. Ukrayins'ka kryminolohichna entsyklopediya [Criminological security. Ukrainian Criminological Encyclopedia] / za zah. red. V.V. Chernyeya, V.V. Sokurenka; uporyad. O.M. Dzhuzha, O.M. Lytvynov. Kharkiv – Kyiv: Khark. nats. un-t vnutr. sprav; Nats. akad. vnutr. sprav, Krymin. asots. Ukrainy, Zolota mylya [in Ukr.].
9. Prokof'yeva-Yanchylenko, D.M. (2014) Kryminolohichna bezpeka yak intehratyvna skladova natsional'noyi bezpeky Ukrainy [Criminological security as an integral component of Ukraine's national security]. *Naukovi pratsi Natsional'noho universytetu «Odes'ka yurydychna akademiya»*, 14, 395-401 [in Ukr.].
10. Orlov, YU.V. (2016) Polityko-kryminolohichna teoriya protydyiy zlochynnosti [Political-criminological theory of combating crime]: dys. ... dokt. yuryd. nauk: 12.00.08. Kharkiv: KHNUVS [in Ukr.].
11. Bek, U. (2011) Vlada i kontrvlada u dobu hlobalizatsiyi. Nova svitova politychna ekonomyya [Power and counter power in the age of globalization] / per. z nim. O.S. Yudina. Kyiv: Nika-Tsent [in Ukr.].

SUMMARY

Sazonov V.V. The concept and system of economic security: a criminological measurement.

The objective of the article is to provide scientific characteristics and explanation of the criminological concept and the system of economic security of the state. It has been concluded that economic security is a multidimensional phenomenon, which, in fact, can not be reduced to its purely economic or dogmatic and legal understanding. It is not frontier, discrete, but it is diffuse, institutionally synthetic. Therefore, the strategies for its provision should come from this synthetic understanding, which, considering the subject area and the methodology of criminological science should proceed in accordance with its criminological comprehension.

In this regard, two different views on the criminological understanding of economic security have been offered. According to the first one, it is the state of the security of the economic system and its institutions against the actions of criminal and criminogenic factors (threats). According to the second one, it is a part of national and collective (interstate) security that reflects the prevalence level of economic by crime appropriate in the specific historical conditions, as well as the permissible level of economic and criminal influence on politics, law, culture and environment. The system of economic security includes two network zones: internal and external. At the same time, the suggested vision of the criminological system of economic security is not exhaustive and implies the need to implement other approaches to structuring the system and forming factors. This includes, in particular, the allocation of goals, objects, institutional principles of ensuring security, etc. It is these elements that need to find their development within further research.

Keywords: economic security, crime, criminogenic factors, globalization, aggression, oligarchy.